

HOCALI SOYKIRIMI [1] VE SONRASI

Gürbüz MIZRAK

Tarihi gelişmeler emperyalistlerin, Türkler aleyhine Ermenileri sık sık kullandığını ayan beyan göstermektedir. Ruslar tarafından Azerbaycan toprakları işgal edildikten sonra İran ve Anadolu'dan getirilen Ermeniler, Türkiye ile Azerbaycan Türklerinin dolayısıyla Türk Dünyası'nın bağlantısını koparacak tarzda iskân edilmiş; Ermenistan'ın sınırları çok hassas planlarla, fiziki coğrafya olarak Türkiye ile Azerbaycan arasına girecek tarzda çizilmiştir. Perde önünde Ermenilere bağımsız devlet kurmalarında yardım etme senaryosu oynanırken, perde arkasında da kardeş Türkiye ve Azerbaycan Cumhuriyetlerinin bağlantısını koparma hedefleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda;

- Ermenistan'ın sınırları Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan'ın bağlantısı kesilecek şekilde konumlandırılmış,
- Iğdır ilimizle Nahcivan bağlantısı, İran ile Ermenistan'ın kısılcığında dar bir alana sıkıştırılmış,
- Stalin döneminde, 1934 yılında Nahcivan-Azerbaycan arasına Ermenistan'ın uzantısı olarak bir koridor sokulmuş, bu suretle Nahcivan-Azerbaycan, dolayısıyla Türkiye-Azerbaycan

[1] **Birleşmiş Milletler Soykırım Sözleşmesine** göre soykırım suçu bir ırkı, grubu yok etme kastıyla işlenir. Hocalıda bu sözleşmede belirtilen soykırım suçunun maddi (suçun işlenmesi) ve manevi (suçun, kasten bilerek ve isteyerek işlenmesi) unsurları gerçekleşmiştir.

bağlantısı kesilmiş;

- Bunlar yetmezmiş gibi 1990'lı yılların başında önce "*Laçin Koridoru*"^[2], arkasından da Dağlık Karabağ Bölgesi dahil, Laçin, Kubatlı, Zengilen, Cebrail, Fuzuli, Ağdam ve Kelbecer'den oluşan Azerbaycan toprakları, Ermenistan tarafından işgal edilmiş,

tüm bunların sonucu Nahcivan-Azerbaycan, dolaşısıyla Türkiye-Azerbaycan izolasyonu iyice pekiştirilmiştir.

ERMENİLER RAHATSIZLIK VERMEYE BAŞLIYOR

1947 yılı sonunda Stalin'in izniyle Ermenistan'daki Azerbaycanlıların tamamının göçe zorlanması sonucu, Ermenistan içindeki etnik temizlik hızlandırılarak tamamlanmış; daha sonraları da Ermeniler, komşuları Azerbaycan Cumhuriyeti topraklarına göz dikmeye başlamışlardır. 1990'lı yılların başında Azerbaycan topraklarını işgal eylemlerinde isyancı dedelerini aratmamışlardır. Başta Hocalı olmak üzere baskın şeklinde çoluk çocuk, kadın, ihtiyar demeden soykırımlar yapmışlardır. Bu vesileyle tüm şehitlerimizi rahmetle anarken, ibretle günümüze kadar olan gelişmeleri de hatırlatmak

[²] **Laçin Koridoru**, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin sınırları içinde bulunan bölgede, Resmî olarak Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Laçin Rayonu'nun bir parçası olan, Mayıs 1992'de isyancı Karabağ Ermeni güçleri tarafından açılan Ermenistan Cumhuriyeti ile de Dağlık Karabağ'ı birbirine bağlayan geçit bölgesi.

istedik.

Henüz Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği dağılmamıştı. Ermenistan Sosyalist Cumhuriyeti Azerbaycan'a ait olan Dağlık Karabağ Bölgesi'nde Ermeni nüfusunun fazlalığını ve buranın kendisine ait olması gerektiğini iddia ediyordu. Oysa bölge, uluslararası örgütlerin de kabul ettiği gibi tarihi ve hukuki olarak Azerbaycan'a aitti.

Dağlık Karabağ Bölgesi Meclisi, 1988 yılında ayrılıkçı Ermenilerin oluşturduğu tehdit ve baskı ortamında aldığı kararla Ermenistan'a bağlandığını bildirdi. Bu gelişme üzerine Azerbaycan, bu bölgenin özerk statüsünü kaldırdığını ve Dağlık Karabağ'ı kendine bağladığını ilan etti. Bölgedeki ayrılıkçı Ermenilerin buna cevabı ise bağımsızlık referandumu oldu. Bölgede yaşayan Türklerin katılmadığı referandumdan ayrılıkçı Ermenilerin etkisiyle "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti" adında bir kukla oluşum ile mesnedi olmayan bağımsızlık kararı alındı.

Tüm bu gelişmeler olurken Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki gerilim iki toplum arasında karşılıklı çatışmaları ve sokak gösterilerini tetikledi, yüz binlerce kişi yaşadığı toprakları terk ederek muhacir (kaçkın) durumuna düştü. Sonunda iki devlet arasında 1991 yılının sonlarında sıcak savaş başladı. Savaş Ermenilerin lehine gelişti. Rusya ve Ermeni Diasporası'nın desteğini alan Ermeniler,

Dağlık Karabağ bölgesini işgal ettiler. Savaşın henüz başlarındayken Hocalı kasabasında ayrılıkçı Ermeniler ve destekçileri tarafından 20. yüzyılın en yüz kızartıcı katliamlarından bir yapıldı.

Ermenistan Dağlık Karabağ Bölgesi, Laçın, Kubahtlı, Zengilen, Cebrail, Fuzuli, Ağdam ve Kelbecer'i işgal etmişti.

VAHŞETİN BOYUTLARI

Hocalı kasabası konumu itibarıyla Dağlık Karabağ'ın en stratejik tepelerindedir. Bu nedenle Ermeni kuvvetleri için önemli bir askeri hedefti. Kasaba Ermenilerce aylarca top ateşine tutuldu, abluka altına alınarak etrafıyla bağlantısı kesildi. Katliamın gerçekleştiği tarihlerde daha önceden kaçanlar dışında kasabada 3 bin civarında Azerbaycan Türkü bulunmaktaydı. İsyancı Ermeni

kuvvetleri, Sovyetlerin Hankenti'ndeki 366. Mekanize Alay'ının da desteğiyle 1992'nin 25 Şubat'ını 26 Şubat'a bağlayan gecede Hocalı'yı işgal ederek 83 çocuk, 106 kadın ve 70'den fazla yaşlı dahil olmak üzere toplam 613 kişiyi katlettiler. Ermeni katiller isyancı dedelerine layık olmak için ellerinden geleni yapmışlar, tıpkı onlar gibi hamile kadınlara ve çocuklara vahşet uygulamışlar, öldürdükleri insanların gözlerini oymuşlar, cesetlerini yakmışlardı.

Eylemlere katılanların itirafları ve diğer görgü tanıklarının ifadeleri, Hocalı'da yapılanların Birleşmiş Milletlerin soykırım kriterlerinden sayılan ve "nefret suçu" ve "toplu katliam" kapsamına girdiğini göstermiştir:

- Hocalı'nın işgaline katılan eski ASALA eylemcilerinden Monte Melkonyan, gördüklerini yaşadıklarını anlattığı hatıratında "*İşgalin ve burada yapılan katliamın stratejik bir hedef olması yanında, aynı zamanda bir öç alma eylemi*" de olduğunu itiraf etmiştir.
- Hocalı'nın işgalinde toplu kırım yapılmıştır. Saldırıda ölenlerin sayısı Azerbaycan Cumhuriyeti resmî kaynaklarınca toplam 613 kişi olarak bildirilmiş ise de kayıplar dâhil edildiğinde katledilen toplam Azerbaycanlı sayısının 1300 kişi olduğu tahmin edilmektedir. İsyancı Ermenilerin geçmişteki sicilleri dikkate alındığında "gelecekte kayıp kişilere ait cesetler kim bilir hangi toplu

mezarda bulunacaktır”.

Hocalı'da Ermeni katiller tarafından katledilen çocuklarımızdan bir kısmının resimleri.

- Nitekim bu katliamı yaşayan ve sonra Beyrut'a yerleşen Ermeni gazeteci Daud Kheyriyan'ın yazdıkları, maalesef bizim kanaatlerimizi doğrulamaktadır.

Bu gazeteci, "For the Sake of Cross" (*Haçın Hatırı İçin*) isimli kitabında şu satırları aktarmaktadır:

✓ "Gaflan denen ve ölülerin yakılmasıyla görev-

li Ermeni grup, Hocalı'nın 1 kilometre batısında bir yere 2 Mart günü 100 Azeri ölüsünü getirip yığdı. Son kamyonunda 10 yaşında bir kız çocuğu gördüm. Başından ve elinden yaralıydı. Yüzü morarmıştı. Soğuğa, açlığa ve yaralarına rağmen hâlâ yaşıyordu. Çok az nefes alabiliyordu. Gözlerini ölüm korkusu sarmıştı. O sırada Tigranyan isimli bir asker onu tuttuğu gibi öteki cesetlerin üstüne fırlattı. Sonra tüm cesetleri yaktılar. Bana sanki yanmakta olan ölü bedenler arasından bir çılglık işittim gibi geldi. Yapabileceğim bir şey yoktu. Ben Şuşa'ya döndüm. Onlar Haç'ın Hatırı İçin savaşa devam ettiler".

KATLIAMCI ERMENİSTAN'IN HAKSIZ İŞGALİ 27 YIL DEVAM ETTİ

Hocalı'da yaşanan bu katliama Birleşmiş Milletler gerekli reaksiyonu ortaya koyamamış, etkili tedbirler alamamıştır. Buna karşı içerisinde Türkiye'nin de yer aldığı gruplar konuyu telin edici, kınayıcı tepkilerini göstermişlerdir:

- Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi üyeleri, Arnavutluk, Azerbaycan, Birleşik Krallık, Bulgaristan, Lüksemburg, Makedonya, Norveç ve Türkiye tarafından yayımlanan 324 No'lu Avrupa Konseyi Bildirgesi'nde; "*Ermeniler tüm Hocalıları katlettiler ve tüm şehri harap ettiler*" ifadesi geçmiş;
- İnsan Hakları İzleme Örgütü, Hocalı Katliamı'nı

"Dağlık Karabağ'ın işgalinden bu yana gerçekleşen en kapsamlı sivil katliam" olarak nitelendirilmiş;

- Meksika Senatosu, Pakistan Senatosu, Kolombiya Parlamentosu, Çek Cumhuriyeti Parlamentosu Dış İlişkiler Komitesi ile ABD'nin Teksas, New Jersey, Massachusetts, Georgia eyaletlerinde kabul edilen kararlarda Hocalı Katliamı "*soykırım*" olarak vasıflandırılmıştır.

Bu katliamın emirlerini verenlerden Taşnaksutyun örgütü liderlerinden Robert Koçaryan, maalesef ödüllendirilirdesine önce başbakan daha sonrada Ermenistan Devlet Başkanı yapılmış, diğer sorumlular da Ermenistan'da üst düzey yönetimlere getirilmiştir.

Elçibey'in Cumhurbaşkanlığı döneminde Rusya, ABD ve Fransa'nın oluşturduğu AGİT Minsk Grubu bünyesindeki toplantılarda Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün korunması gerektiği vurgulandı. Ayrıca Ağdere, Goranboy, Gebedey rayonları ile Laçın ve Cebrayıl bölgelerindeki bazı köyler Ermenilerden geri alındı. Ancak Azerbaycan'da iç karışıklıklar yaşanması, durumu tekrar Ermenilerin lehine döndürdü. Ermeniler saldırılarını sürdürerek ateşkes imzalanana kadar Dağlık Karabağ Bölgesi dahil, Laçın, Kubatlı, Zengilen, Cebrail, Fuzuli, Ağdam ve Kelbecer'den oluşan Azerbaycan topraklarını işgal ettiler.

Azerbaycan ve Ermenistan Savunma Bakanları ile Karabağ'daki ayrılıkçı Ermenilerin temsilcileri arasında 9 Mayıs 1994 tarihinde ateşkes imzalandı. Sovyetlerin son döneminde başlayan çatışmalardan bu ateşkese kadar geçen sürede Ermeni saldırıları sonucu;

- Azerbaycan topraklarının %20'si işgal edilmiş,
- Binlerce Azerbaycan Türkü hayatını kaybetmiş, binlercesi yaralı ve sakat kalmış,
- bir milyon civarında Azerbaycan Türk'ü evini, geçim kaynağı olan arazisi ve hayvanlarını kaybederek göçmen durumuna düşmüş,
- Milyarlarca lira maddi zarara uğranmış ve
- Azerbaycan'ın nüfus yapısında önemli değişimler meydana gelmiştir.

Savaşın başından itibaren Ermenileri destekleyen Rusya, Azerbaycan-Ermenistan sorununun uluslararası platforma taşınmasından rahatsız oldu. Türkiye'yi bölgeden uzak tutmak için çaba sarf etti. Ateşkes anlaşmasından sonra da Ermenistan'a olan desteğini sürdürdü. Ermenistan'ı silahlandırmaya devam etti. Ermeniler aldıkları silah desteğiyle saldırganlıklarını devam ettirdiler.

Türk halkı gelişmelerde hep dost ve kardeş Azerbaycan'ın yanında yer almıştır. Ermenistan'la yapılan görüşmelerde iyi ilişkileri başlatmanın ön şartı olarak "*Ermenistan'ın işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çıkması*" koşulmaktadır. İlişkilerin

yumuşatılması kapsamında hazırlanan protokolün uygulamaya konması da bu ön şarta bağlanmıştır. Bize göre bu ön şartın kapsamı genişletilmedi. Bilindiği üzere Ermeniler,

- Bağımsızlık Beyannamelerinin 11. maddesinde Doğu Anadolu illerimizi "Batı Ermenistan" olarak nitelemekte,
- Doğu Anadolu'yu kaybettikleri bir Ermeni toprağı olarak görmekte ve "bir gün bu toprakları geri alacakları" yolundaki niyetlerini her fırsatta dile getirmektedirler.

Ermenistan ile iyi ilişkileri başlatmanın ön şartı, Ermenilerin İşgal Altındaki Azerbaycan Topraklarından çıkmalarına ilave olarak yukarıdaki niyet ve hedeflerinden vazgeçmelerine bağlanmalıdır.

2005 yılı içerisinde Yukarı Karabağ sorunu ile ilgili Azerbaycan açısından bazı olumlu gelişmeler oldu. Bu gelişmelerin başında Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin (AKPM) Yukarı Karabağ'la ilgili aldığı karar yer almaktadır. Britanyalı parlamenter David Atkinson'un okuduğu rapor çerçevesinde Strazburg'da Uluslararası hukuki bir belge niteliği taşıyan karar onaylandı. Kararda Ermenistan saldırgan bir devlet, Yukarı Karabağ ise ayrılıkçı bir rejim olarak nitelendirildi. Ayrıca kararın yorumunda, Yukarı Karabağ'ın kendi geleceğini tayin hakkının bulunmadığını belirtildi.

KARABAĞ ZAFERİ VE SONUÇLARI

Uluslar arası platformlarda Azerbaycan lehine alınan kararlara rağmen herhangi bir olumlu adım atılmamış; Azerbaycan ile Ermenistan arasında anlaşmayı sağlamak amacıyla Rusya, ABD ve Fransa'nın oluşturduğu AGİT Minsk Grubu, problemi çözmek yerine 27 yıldır Azerbaycan'ı oyaltayan bir yöntem izlemiştir. Bunda Rusya'nın Güney Kafkasya'daki çıkarları, Fransa ve ABD'de bulunan Ermeni diasporasının bu ülkelerdeki etkinliği olmuştur. Ermenistan'da iki askerî üssü de bulunan Rusya, yıllardır Ermeni ordusuna destek vermiştir. Güney Kafkasya'yı "arka bahçesi" olarak gören Moskova yönetimi, bölgedeki "dondurulmuş problemin" ve buna bağlı statükonun sürmesi doğrultusunda politika izlemiştir.

Ulus devlet inşasını olgunlaştırıp ekonomisini geliştiren Azerbaycan, ordusunu modernize etti, attığı doğru adımlar ve yürüttüğü projelerle "kendi göbeğini kendisi kesecek" güce ulaştı. Bu süreçte kardeş Türkiye Cumhuriyeti'nin Azerbaycan'a sağladığı teknik destek ve bilgi paylaşımının da önemli katkıları olmuştur.

Ermenistan'ın 2020'nin Temmuz ayında Tovuz bölgesine saldırdı. Tovuz, Azerbaycan'ın Karabağ ile bağlantısı olmayan ve enerji hatlarının geçtiği stratejik öneme sahip bir bölgedir. Türkiye'ye giden Bakü-Tiflis-Ceyhan ve Bakü-Tiflis-Erzurum boru hatları bu bölgeden geçmektedir. Aynı za-

manda Bakü-Supsa petrol boru hattı yine buradan Gürcistan kıyılarına erişmektedir. Enerji hatlarına ek olarak Bakü-Tiflis-Kars demir yolu gibi kritik taşıma ve lojistik hatları da aynı şekilde bu bölgeden geçmektedir. Buraya saldırı meselenin Karabağ ile sınırlı kalmadığını, Ermenistan'ın düşmanca tavrını açık seçik gösteriyordu. Ermenilerin bu saldırısı, Azerbaycan tarafından karşı ateşle püskürtüldü. Azerbaycan yönetimi Dünya kamuoyuna Ermenistan'ın daha geniş çaplı bir saldırı hazırlığı içerisinde olduğunu da duyurdu.

Azerbaycan'ın, Ermenistan'ın saldırgan tavrının kırılması ve işgal altındaki topraklarının kurtarılması için savaş dışında bir seçeneği kalmamıştı. Askeri ve ekonomik yönden güçlenmiş, içeride düşmanına karşı millî birliğini sağlamış Azerbaycan, topraklarını kurtarmaya hazırdı. Bunun için son bir fırsat ve Uluslararası konjüktürün uygun olacağı bir zaman bekleniyordu.

Ermenilerin 27 Eylül 2020 tarihinde Azerbaycan'ın sivil yerleşim yerlerine saldırması bardağı taşıran son damlalardan oldu. Bu tarihte başlayan savaş 44 gün sürdü. Bu süre içinde Azerbaycan ordusu işgal altındaki Dağlık Karabağ ve çevresindeki yedi reyonda 290 dan fazla yerleşim yerini kurtardı. Bunların arasında Kubadlı, Zengilan, Cebrail ve Füzuli gibi stratejik iller ve buralara bağlı sayısız köy; ayrıca Laçın, Hocalı, Terter ve Hocavend'e bağlı birçok köy de bulunmaktadır.

Azerbaycan ordusu tüm cephe hattında işgalci Ermeni unsurlarına karşı üstünlük kurmuş, bilhas- sa İHA/SİHA ve elektronik harp sistemleri saye- sinde hava üstünlüğünü tüm çatışma boyunca elinde bulundurmuştur. Sahada üst üste yaşadığı kayıplar Ermeni güçlerinin direncini kırmış, özelli- le son dönemde Azerbaycan ordusu rahat kaza- nımlar elde etmeye başlamıştır. Şuşa ilinin de iş- galden kurtarılması Ermenistan'ı mağlubiyeti ka- bul etmeye zorlamıştır.

Yapılan çatışmalarda "Hocalı'nın Rövanşı" alınmış sayılabilir. Azerbaycan topraklarının Ermeniler tarafından işgali sırasında, Dünya- nın değişik yerlerinden Ermenistan'a yardı- ma gelen profesyonel katiller Hocalı'da soy- kırım yapmışlardı. Büyük ihtimalle bu katil- lerden çoğu yine Karabağ Savaşında Erme- nistan'a yardıma gelmiş ve ilahi adalet tecelli edip çatışmalarda Azerbaycan silahları ile öl- dürülmüş olabilirler.

Azerbaycan, sonrasında da yürüttüğü kararlı mü- cadele ile (2. Karabağ Zaferi) Ermeniler tarafından işgal edilen topraklarının tamamını kurtardı.

Hocalı Soykırımından alınacak ders, **Türk Milleti- nin zayıf olmaya hiç mi hiç toleransının ol- mamasıdır.** En ufak zafiyetimizde Emperyalistler ve maşaları tepemize üşüşürler. Doymak bilme- yen bir hınçla, acımadan saldırırlar. Beşikteki, an-

ne karnındaki bebeklerimiz dâhil hepimizi vahşice katlederler. Mora'da, Balkanlarda, Kafkaslarda, Arabistan çöllerinde, Anadolu'da (İstiklal Harbimizde Yunan mezalimi), Kıbrıs'ta ve son olarak da Hocalı'da, Kuzey Irak'ın Türkmen bölgelerinde ve Filistin'de bunlar yaşandı.

Bu vesileyle;

- Mora'da, Balkanlarda, Kafkaslarda, Azerbaycan'da ve Anadolu'da katledilen
 - ✓ Çocuklarımıza,
 - ✓ Kadınlarımıza,
 - ✓ Yaşlılarımıza,
 - ✓ Masum insanlarımıza;
- Görev başında şehit edilen diplomatlarımıza,
- Terör mağduru şehit ve gazi güvenlik güçlerimiz ile vatandaşlarımıza ve
- Kıbrıs'ta ve Hocalı'da soykırıma uğratılan soydaşlarımıza
- Vatan müdafaasında can veren tüm şehitlerimize ve
- Ahirete irtihal eden Gazilerimize

Allah C.C. den rahmet niyaz ediyorum. Cümlesinin ruhları şad, mekânları Cennet olsun.

KAYNAK

Gürbüz Mızrak. 2025. ALDATILAN KİMLİK İSYANCI ERMENİLER. ISBN 978-625-00-1838-5:

https://drive.google.com/file/d/14JD_gBtX2tZVLAL1bbj38jxCIJZT-Ya9/view